Kolorowe szachownice

Joanna JASZUŃSKA

O szachownicach była mowa również w *deltoidzie* 7/2009.

Wszystkie klocki lub kostki układamy zawsze zgodnie z liniami podziału na pola, tak by żaden klocek nie wystawał poza rozważany obszar i by żadne dwa na siebie nie nachodziły.

Szachownicę często warto pokolorować. Prócz „tradycyjnej” czarno-białej kratki, czasem przydaje się wzorek bardziej wyrafinowany. Oto przykłady zadań.

1. Czy szachownicę 8×8, z której usunięto dwa przeciwległe narożne pola, można pokryć kostkami domina 2×1?

R. Nie, bo każda kostka przykrywa jedno pole białe i jedno czarne. Skoro usunięto dwa pola tego samego koloru, zostało mniej pól jednego koloru niż drugiego. □

2. Na każdym polu szachownicy 7×7 siedzi żaba. Nagle wszystkie żaby skaczą, każda na pole sąsiadujące bokiem ze swoim dotychczasowym. Udowodnij, że w rezultacie na któreś pole trafią przynajmniej dwie żaby.

R. Jest więcej pól w jednym z kolorów, powiedzmy czarnym. Żaby z tych pól muszą po skoku zmieścić się na mniejszej liczbie pól białych, bo każda żaba, skacząc, zmienia kolor pola. Stąd na któreś białe pole trafią przynajmniej dwie żaby. □

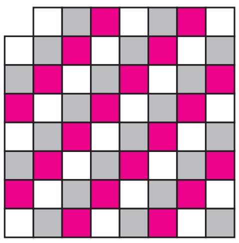

Rys. 1

3. Wykaż, że szachownicy 10×10 nie można pokryć 25 klockami w kształcie ⊞.

R. Jest tyle samo pól białych i czarnych. Każdy klocek pokrywa trzy pola jednego koloru i jedno drugiego, więc do pokrycia potrzeba parzystej liczby klocków. □

4. W środkowym z 27 sześcianików kostki $3 \times 3 \times 3$ siedzi kornik. Czy może on odwiedzić każdy sześcianik dokładnie raz, przechodząc zawsze przez ściankę?

R. Pokolorujmy kostkę w „trójwymiarową szachownicę”. Wtedy kornik przy każdym przejściu przez ściankę zmienia kolor pola. Startuje z pola w tym kolorze, którego jest mniej, więc nie zdoła odwiedzić wszystkich. □

1	1	0	1	1	0	1	1
1	1	0	1	1	0	1	1
0	0	2	0	0	2	0	0
1	1	0	1	1	0	1	1
1	1	0	1	1	0	1	1
0	0	2	0	0	2	0	0
1	1	0	1	1	0	1	1
1	1	0	1	1	0	1	1

Rys. 2

5. Z szachownicy 8×8 wycięto narożne pole. Czy da się ją pokryć klockami 3×1?

R. Nie. Na szachownicy z rysunku 1 jest inna liczba pól w każdym z 3 kolorów, tymczasem każdy klocek przykrywa po jednym polu każdego koloru. □

6. Na szachownicy 8×8 ułożono 21 klocków 3×1. Które pole zostało puste?

R. Wpiszmy w pola szachownicy liczby, jak na rysunku 2. Każdy klocek pokrywa pola o łącznej sumie liczb 2, zatem 21 klocków razem pokrywa pola o sumie 42. Suma wszystkich wpisanych liczb jest równa 44, więc puste musi zostać któreś pole z 2. Pozostawiam Czytelnikom łatwe sprawdzenie, że taki układ jest możliwy. □

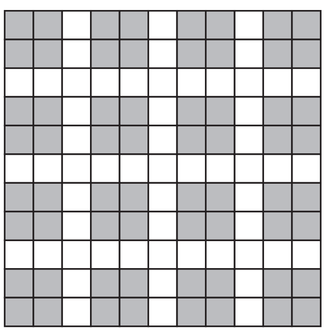

Rys. 3

7. Czy szachownicę 8×9 można pokryć klockami 2×2?

R. Nie. Pokolorujmy pola o obu współrzędnych nieparzystych. Każdy klocek 2×2 pokrywa dokładnie jedno z nich, więc do pokrycia całej szachownicy potrzeba co najmniej 20 klocków. Nie zmieszczą się, bo $20 \cdot 2 \cdot 2 > 8 \cdot 9$. □

8. Na szachownicy o wymiarach 11×11 ułożono 15 klocków 2×2. Wykaż, że można zmieścić jeszcze jeden taki klocek.

R. Każdy klocek ma wspólne pola z dokładnie jednym z 16 szarych kwadratów 2×2 z rysunku 3. Któryś kwadrat zostaje zatem wolny i można na nim umieścić szesnasty klocek. □

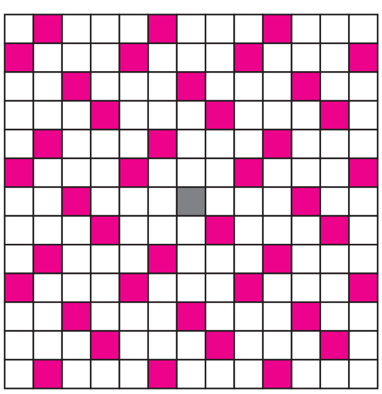

Rys. 4

9. (Zawody *Baltic Way 98*). Z szachownicy 13×13 wycięto środkowe pole. Czy otrzymaną figurę da się pokryć 42 klockami 4×1?

R. Nie. Pokolorujmy szachownicę jak na rysunku 4. Każdy klocek pokrywa jedno pole kolorowe i trzy białe. Kolorowych pól jest tylko 41. □

Zadania domowe:

10. Czy szachownicę 10×10 da się pokryć klockami 4×1?

11. Czy szachownicę 8×8, z której usunięto dwa pola różnych kolorów, można pokryć kostkami domina 2×1?

12. (*XLVI OM*). Wyznacz wszystkie liczby naturalne n, dla których szachownicę $n \times n$ można pokryć klockami, z których każdy ma wymiary 2×2 lub 3×3.

Wskazówka. Rozważ pokolorowanie w „zebrę” (wiersze na przemian czarne i białe).